

AHOJ!

Adolf Born. *Op weg naar Gent*, 1996, lithografie, 85 x 45 cm, foto: Vladimír Fyman

Ledenbrief van de

Vereniging Vrienden

Nederland - Tsjechië & Slowakije

Nr. 125 februari 1997

COLOFON

Bestuur:

A. Hoogstad voorzitter
Antoniuslaan 33, 3341 GA Hendrik Ido Ambacht
Tel. 078-6 81 26 03

Mevr. H.G. v.d. Burg-Meijer secretaris
Nieuwendamlaan 274, 2547 JR Den Haag
Tel. en fax 070-3 25 86 79

A. den Boogert penningmeester
Postgiro rek.nr. 379543 t.n.v.
Ver. Vrienden Nederland-Tsjechië & Slowakije
Tel. en fax 010-4 20 55 81

mevr. M. van Dorst G.P.A. Schöpping
G. Molenaar mevr. H. Sugito
C. Oostveen J. Vrijhof

Redactie Ledenbrief:

Mevr. H.G. v.d. Burg-Meijer tel. en fax 070-3 25 86 79
Nieuwendamlaan 274, 2547 JR Den Haag

Mevr. H. Sugito J. Vrijhof
J. Sugito J.F.E. Wallin
mevr. J. van Unnik

Ledenadministratie:

Mevr. H.G. v.d. Burg-Meijer
Nieuwendamlaan 274, 2547 JR Den Haag

GTM (Genootschap voor Tsjechische en Slowaakse Muziek):

Hans Wallin (voorzitter) tel. 070-3 27 87 06
Prins Bernhardlaan 21, 2264 CA Leidschendam

Wim Brandse
Jacques de Coo

Afdelingen:

Amsterdam: K.L. Thio tel. 020-6 79 14 23
Rotterdam: A. den Boogert tel. 010-4 20 55 81
Den Haag : L.M.A. Marcus tel. 070-3 56 04 88

V.M.T.S.-Filmdienst:

K.L. Thio tel. 020-6 79 14 23
Van Baerlestraat 59, 1071 AR Amsterdam

Info Stedenbanden:

J.M. van Gastel tel. 070-3 90 11 90

Info Reisdienst:

A. Hoogstad tel. 078-6 81 26 03

ISSN 1383-0899

Nieuwe leden: Van harte welkom
in het nieuwe jaar!

14/01 Fam. J. Vaňourková,
Muiderberg
15/01 Fam. G. Isbrücker-Zitková
's Gravenhage
16/01 Mevr. T.J. Gorter-Thiel
Heemstede
18/01 Dhr. A. Jaarsma,
Amsterdam
30/01 Fam. J. v.d. Heuvel
Lopik

*JUBO Reizen - De specialist voor
Tsjechië en Slowakije.*

*Ruime keus van prachtige vakantie-
huizen van particulieren. Streng
geselecteerd op gebied en kwaliteit.
Door direct contact met de eigenaren
zeer prijsgunstig.*

*Gratis gids. Bel of kom langs!
Frederikstraat 4, 4327 AD Serooskerke
Tel. 0111 - 672 700*

Bij de voorplaat:

Een prent van Adolf Born, zie daarvoor
de rubriek "Wat het oog streelt", zie
pagina 21.

VAN HET BESTUUR

De voorzitter is deze week even een luchtje scheppen in het buitenland, dus moeten wij het zonder zijn openingswoord doen en vallen daarom met de deur in huis. (Onze taal kent heel wat spreuken!)

Slowakije-reis

Het maximum aantal deelnemers (35) voor de VNTS-voorjaarsreis naar Slowakije is bijna bereikt. Er zijn nog maar enkele plaatsen over.

Van 1 t/m 11 mei is het secretariaat dus op slot.

Hebt u toch wel belangstelling? Schrijf of bel dan even naar Lee Thio, Van Baerlestraat 59, 1071 AR Amsterdam. Tel: 020-67912423. Een telefoontje of fax naar het secretariaat (070-3258679) is ook goed.

Reisinformatie

De VNTS is op 15 februari present in Waddinxveen, daarna in Roden - op 22 maart - en de maand daarna (op 26 april) in Doetinchem. Wij vinden het altijd leuk om een praatje te maken met onze leden. Komt u ook een kijkje nemen?

Hennie van der Burg

Kort verslag najaarsconferentie VNTS, gehouden te Wassenaar op 16 november 1996

De jaarlijkse najaarsconferentie van de VNTS had dit keer als thema de sociale veranderingen in Tsjechië na 1989'. Onder de titel 'Haalt de familie Novák het jaar 2000?' werd een programma gepresenteerd, waarin drie inleiders het onderwerp belichtten. Discussie rondde het geheel af. Na een introductie van de voorzitter van de VNTS spraken Eva Hora, Vladimír Bína en Piet Moens voor een goed gevulde zaal met daarin opvallend veel nieuwe leden van de vereniging.

De inleiders P. Moens, V. Bína en Eva Hora

Hieronder volgt een korte weergave van hun lezingen.

Een verslag van de tekst van mevrouw Hora als wel de volledige teksten van de heren Bína en Moens zijn verkrijgbaar bij het secretariaat van de VNTS.

Mevrouw **Eva Hora** stelde vooraf dat het voor haar duidelijk is dat de familie Novák blijft bestaan. De Tsjechen hebben als onderdrukt volk (door de Hussieten, Habsburgers, Protectoraat Böhmen en Mähren, 1968, Normalisatie) immers een lange traditie als het om overleven gaat. Dat voortbestaan zal dus ook wel lukken na 1989. De vraag is echter hoé blijft de familie Novák bestaan, hoé wordt het jaar 2000 gehaald.

In haar voordracht stond de jonge mens centraal. Wat betekenen de **veranderingen in het Tsjechische onderwijs** voor de vorming van jongeren. Mevrouw Hora, biologe en voormalig

docente in het voortgezet onderwijs, schetste globaal de contouren van het onderwijs in de Tsjechische Republiek voor en na 1989 met daarbij aandacht voor zaken als (vrije) schoolkeuze, openbare- en particuliere scholen, het betalen voor onderwijsfaciliteiten, de attitude en de positie van de leerkracht, het vakkenpakket en de wetgeving.

Diverse families Novák hebben moeite met het fenomeen particuliere scholen, vinden het een schade dat voor buitenschoolse activiteiten betaald moet worden en mopperen dat zicht op een vaste baan na een schoolopleiding niet meer vanzelfsprekend is, aldus mevrouw Hora.

Tot slot merkte zij op dat de onderwijsveranderingen voor een aantal mensen en in een aantal situaties wellicht te snel gaan, maar dat de Tsjechische kinderen in de toekomst mondiger zullen zijn en hun mening hardop kunnen en durven verkondigen.

De heer *Vladimír Bína*, socioloog en onderzoekscoördinator bij het Ministerie van OCW, ging in zijn betoog in op zowel de **economische veranderingen** na 1989 als de wijzigingen die plaatsvo(i)nden op het terrein van het **sociaal beleid**.

Wat dat eerste betreft noemde hij onder andere als opmerkelijk verschil dat de particuliere sector, die onder het communisme hoegenaamd niet bestond, tegenwoordig 60 à 70 procent van de totale economie uitmaakt. Het sociale beleid wordt gekenmerkt door het gegeven dat de ouderdomspensioenen nu regelmatig worden aangepast aan de kosten van levensonderhoud.

De kosten van ziektekostenverzekering en kinderbijslag zijn afhankelijk gemaakt van het inkomen en er is een sociaal vangnet ingesteld. Ook bestaat er een uitgewerkt stelsel van huur- en energiesubsidies. In Bína's verhaal kwamen daarnaast punten aan de orde waarover de Tsjechen heden ten dage klagen zoals bijvoorbeeld: de toegenomen misdaad, de zichtbare groei van de sociale verschillen en het a-cultureel worden van de samenleving. Als Tsjech die vanaf 1968 in Nederland verblijft, viel hem het gebrek aan herinnering op. Het lijkt alsof de Tsjechische samenleving zowel beulen (communisten) als slachtoffers het liefst zo snel mogelijk wil vergeten.

Bína vreest dat de familie Novák in de loop van het volgende millenium steeds meer zal gaan lijken op de Nederlandse familie Doorsnee.

De heer *Piet Moens*, als oud-economisch directeur van een medisch centrum de laatste jaren werkzaam als sector coördinator gezondheidszorg voor Centraal- en Oost Europa voor het programma Uitzending Managers, behandelde de **gezondheidszorg** in Tsjechië. Allereerst tekende hij een beeld van de structuur van de gezondheidszorg zoals die gold ten tijde van het communistische regime en wees op de lage prioriteit die de gezondheidszorg in de voormalige totalitaire systemen genoot. Het nagenoeg ontbreken van (Westerse) eerstelijnsgezondheidszorg (huisartsen, vroedvrouwen, tandartsen, schoolartsen, etc.) werd door hem gememoreerd. Ook het feit dat in tegenstelling tot het Westen in de Tsjechische gezondheidszorg de zorg voor kinderen tot 18 jaar toeviel aan de kinderartsen, de categorie werkenden tot 65 jaar aan de bedrijfsgeneeskundige diensten en de ouderen boven 65 jaar, invaliden en anderen aangewezen waren op de poliklinieken van de ziekenhuizen, werd aangestipt.

Om daarna, op basis van zijn ervaringen in het district Benešov, gedetailleerd stil te staan bij de huidige veranderende structuur en de daarbij behorende wetsontwerpen en knelpunten (onder andere een gebrek aan goed opgeleide managers en beleidsmakers, afkeer van staatsbemoeienis). Specifiek besteedde hij ook aandacht aan de moeilijke situatie van de gezondheidszorg in Slowakije. De veranderingen na de omwenteling voor de groep ouderen liepen als een rode draad door zijn beschouwing.

In de discussie na de lunchpauze werden de vragen van de aanwezigen door de sprekers uitvoerig toegelicht. De scheiding tussen Tsjechië en Slowakije, de (on)gezonde leefgewoonten van de Tsjechen, het milieu en de kosten van het dagelijks leven waren onderwerp van de gedachtenwisseling.

Marijke van Dorst

Nederlandse exportfirma in bloemen en planten, met vestigingen in Tsjechië - Brno - zoekt medewerkers M/V voor groot- en kleinhandel.

Aanmelden:

P.J. Stevens * Oost Dorsch 154 * 1504 BR Zaandam. Tel. 075-6312175.

VAN DE REDACTIE

De vorige 'AHOJ' was qua omvang weer een ouderwetse ledenbrief. Er kwamen heel wat positieve reacties op. Klopt dat ook met uw mening, of vond u het maar een vodge? Wat staat er nu te lezen:

Nieuws van vier stedenbanden. Voorts een oproep voor alle in Nederland wonende Tsjechen om mee te doen aan een taal-onderzoek.

Er zijn cursussen Tsjechisch, zowel in Nederland als in *Praag*.

De knipselmap is een ware papiervreter, maar het lezen waard. Het korte portret is van de schilder Josef Mánes - en er is een mini-sprookje.

De boekenplank is goed gevuld met een uitgebreide bespreking over een boek van Ivan Klíma. (als de ruimte het toelaat, plaatsen we zijn foto.)

Of we alle artikelen van Ben Griepink uit België kunnen plaatsen, is nog maar de vraag; zonodig houden we er enkele in voorraad. Dat geldt waarschijnlijk ook voor het stuk dat Wim Brandse ons deed toekomen. Dat lijkt technisch onmogelijk omdat het vol staat met notenbalken. Het is wel interessant, moet ik zeggen. We proberen het, gaat het niet, dan proberen we het volgende keer weer.

In ieder geval is datgene wat de vorige maand is blijven liggen, nu wel aan de beurt.

Februari is een korte maand, dus hebben we haast.

Tot gauw!

Hennie van der Burg

NIEUWS VAN DE STEDENBANDEN

Swalmen-Nepomuk

Van Jos Jentjens van de Werkgroep Swalmen-Nepomuk hebben wij informatie ontvangen over enkele activiteiten in het kader van de stedenband. Het betreft het volgende:

Van donderdag 29 mei tot maandag 2 juni zullen ca. 50 inwoners uit Nepomuk weer een bezoek brengen aan Swalmen. Dit zal de eerste keer zijn na de ondertekening van het Vriendschapscontract dat een zo grote delegatie uit Nepomuk naar Swalmen komt.

Werkgroep Swalmen-Nepomuk heeft in samenwerking met de Gemeente Swalmen, Contactgroep Swalmen van de Limburgse Werkgeversvereniging, Bejaardentehuis St. Jan Baptist, Stichting Begeleiding Ouderenwerk Swalmen, Tenniscub Swalmen en de Stichting Swalmen uit de Kunst, een interessant programma opgezet. De Werkgroep hoopt met dit bezoek, samen met collega Werkgroep Nepomuk-Swalmen, nieuwe samenwerkingsverbanden tussen organisaties, verenigingen en bedrijven uit beide gemeenten te stimuleren.

Met financiële steun van de Gemeente Swalmen en met ondersteuning van het Burge-meester Boots College heeft de plaatselijke school uit Nepomuk, Škola v Nepomuku, een energieproject opgezet en ook uitgevoerd. Van negen tot dertien juni zal ter afsluiting van dit project in Nepomuk een werkweek plaatsvinden waarbij een groep van ca 40 leerlingen van het Burg. Boots College aanwezig zal zijn. Bij dit project zijn ook studenten van de lerarenopleidingen uit Brno en Utrecht betrokken.

Purmerend-Jihlava

In het Noord-Hollands Dagblad van 21 december jl. stond een uitgebreide berichtgeving over woningbouwactiviteiten van de projectontwikkelaar Bouwfonds in Jihlava, de Tsjechische

partnergemeente van Purmerend. Het begon allemaal met de financiële en technische ondersteuning, die Bouwfonds verleende bij de renovatie van een oud, monumentaal pand in de Tsjechische provinciestad tot "Purmerend Huis", waarover al eerder in 'Ahoj' werd bericht. Zo eenmaal actief geworden in Jihlava bleek de directeur van de Tsjechische Bouwfonds-dochter, B. Vos, al vlug dat er daar nog wel meer werk te doen was. Sinds 1990 lag de woningbouw er vrijwel stil, terwijl juist heel veel mensen hun paneláky "flats" maar al te graag wilden verruilen voor een huis met tuin. Een probleem bleek het feit, dat projectontwikkeling op het gebied van woningbouw een vrijwel onbekend fenomeen was. Via een contact met de Jihlavaanse woningbouwvereniging Rozkvět, die grond bezat, kwam men verder. De gemeente Purmerend bood ook haar diensten aan en maakte een stedenbouwkundig plan voor het gebied. Als bouwverzekering kwam een bedrijf uit Jihlava in de picture, hetzelfde bedrijf Stapos, dat ook de werkzaamheden voor het Purmerendhuis had uitgevoerd. In maart 1996 begon de bouw van 20 chaletwoningen en de oplevering komt a.s. voorjaar. Zo is het project "Kainarova" een succes aan het worden en het merendeel van de woningen is al verkocht. Een onderzoek naar de woningbehoefte heeft aan het licht gebracht dat er de komende 10 jaar zeker nog voor 300 woningen gegadigden zijn. Met de bouw van de eerste serie wordt in de zomer van dit jaar begonnen. Dat worden rijtjes- en vrijstaande woningen met een verkoopprijs van omgerekend f 60.000,- tot f 100.000,-. Ook de grondverwerving wil Bouwfonds via dochter Bouwfonds Spol.s.r.o. nu in eigen handen houden. Die moet een Tsjechische organisatie worden met werknemers uit het land, met Tsjechische salarissen. Zo kunnen de projecten rendement opleveren, zegt directeur Vos. Projecten óók in andere plaatsen. Gedacht wordt een Kolín, Beroun en Hlinsko. Niet toevallig alle drie jumelagegemeenten.

De contacten tussen Purmerend en Bouwfonds, die eerder leidden tot de verwerkelijking van het Purmerend Huis in Jihlava, blijken dus een onverwacht groot vervolg te krijgen. Met op termijn baat voor het in het gat in de Tsjechische woningmarkt gesprongen Nederlandse bedrijf en direct baat voor Tsjechische woningzoekenden, althans voor hen die zich de aankoop van zo'n moderne eengezinswoning kunnen veroorloven.

Ede-Chrudim

Ook de Stichting Stedenband Ede-Chrudim is begonnen met de uitgave van een periodieke nieuwsbrief. Nummer 1 van december 1996 kwam bij de VNTS binnen. In een korte inleiding constateert Mr. v.d. Dussen, voorzitter van de stichting, dat het bruist van de activiteiten en dat honderden mensen over en weer de partnergemeente hebben bezocht.

In de nieuwsbrief wordt melding gemaakt van een aantal gebeurtenissen uit de afgelopen maanden en wordt aangekondigd

wat komen gaat. Zo wordt bericht dat in augustus jl. burgemeester Blanken van Ede in de zusterstad een boom heeft geplant als symbool van de samenwerking. Ter aanduiding staat dit te lezen op een aan de boom bevestigde herdenkingsplaat. De tekst is in het Tsjechisch en in het Nederlands en wordt vergezeld van het logo van de stedenband.

Een ander bericht betreft de schenking door beeldhouwer Jaroslav Brož van een kunstwerk aan de gemeente Ede. Het beeld kreeg van de gever de naam "familie" en stelt de harmonie tussen een vader, een moeder en een kind voor. Brož bood het beeld aan als blijk van zijn bewondering voor het sociale beleid van de gemeente Ede. Een delegatie van de agrarische school uit Chrudim, op werkbezoek bij het Groenhorstcollege heeft het kunstwerk namens beeldhouwer Brož aan burgemeester Blanken aangeboden.

Weer iets heel anders was het bezoek van Hanneke de Ruig van de werkgroep Zorg aan de dagopvang van verstandelijk en lichamelijk gehandicapten in Chrudim. Deze opvang is, zoals de nieuwsbrief het noemt, een directe vrucht van de stedenband. Vorig jaar was vanuit Chrudim stage gelopen in Ede om kennis te maken met de gang van zaken in Nederland. Ambtenares Hanna Halamková slaagde erin de verworven kennis in Chrudim in praktijk te brengen. Er werd een geschikt gebouw gevonden en daarin draait nu de dagopvang van gehandicapte kinderen en jongeren. Er is een huiskamer, een ruimte voor bewegingsgymnastiek en een klaslokaal. Behalve

een muziek-spel-leerprogramma zijn er ook elke dag buitenactiviteiten. Hanneke de Ruig hoorde bij haar bezoek, dat het nog moeilijk blijkt alle beschikbare plaatsen bezet te krijgen. Op papier moet dat geen moeite kosten, maar ouders hebben schroom om hun kinderen aan te melden. De mentaliteit is onvolwaardigen weg te stoppen. Ook op dit punt is er dus nog iets te doen.

Wat plannen voor de stedenband in 1997 betreft: In juni komen in Ede de Chrudimse dagen, waarop de Edese bevolking kennis kan maken met geschiedenis en cultuur van de zustergemeente. De presentatie gebeurt op kasteel Hoekelum aan de Edeseweg in Bennekom en de opening vindt plaats op vrijdagavond 13 juni. Op die dag is er in het Tegelmuseum in Otterlo nóg een officiële opening en wel van een Tsjechische Ex-Libristentoonstelling. Een ex-libris - een eigendomsmerk voor boeken met inschrift, gewoonlijk verwerkt in een al of niet zinnebeeldige voorstelling, aldus Van Dale - wordt in de praktijk nog maar weinig gebruikt, maar het is wel een gezocht verzamelobject geworden. Vorig jaar vond in Chrudim het wereldcongres Ex-Libris plaats, waarvoor ook het Edese burgemeesters-echtpaar was uitgenodigd. Vandaar dit vervolg.

Harderwijk-Znojmo

Uit de in december jl. verschenen vierde nieuwsbrief van het comité Harderwijk-Znojmo het volgende bericht onder het kopje 'Klein gebaar.....'

"In het afgelopen voorjaar bracht het Znojmo-comité een bezoek aan Znojmo. Een van de activiteiten was het onder de aandacht brengen van de stedenband onder de inwoners van de zusterstad.

Via het Harderwijkse bedrijf Flevodruk had het comité de beschikking gekregen over

13.000 dubbele ansichtkaarten met envelop. Op elk setje kaarten was een sticker geplakt met de tekst "Deze kaarten worden u aangeboden als blijk van vriendschap door de zusterstad Harderwijk (Holland):". De kaarten werden door de comitéleden in de hoofdwinkelstraat van Znojmo uitgereikt aan voorbijgangers.

Het was hartverwarmend om te zien hoe dit gebaar op prijs werd gesteld. Niet alleen bleken de inwoners van onze zusterstad het kleine geschenk op prijs te stellen, het had ook tot gevolg dat de comitéleden tot interessante gesprekken kwamen, waardoor inwoners uit beide steden weer nader tot elkaar kwamen. Het comité hoopt dan ook dat het bij een volgend bezoek mogelijk is nog eens een dergelijke actie te organiseren".

Jan van Gastel

LOGEREN IN PRAAG

Wilt u verblijven in een gastvrij, professioneel en toch aantrekkelijk geprijsd familiepension op een mooie lokatie aan de westkant van Praag?

In het kort: elke kamer een eigen douche en WC, een ontbijt-buffet, eigen garage, binnen 20 minuten in het centrum, mogelijkheid van maaltijden. Bijzonder makkelijk te bereiken vanaf het vliegveld. Geschikt voor groepen, boven 20 gasten een aantrekkelijke korting.

Bel: Jarka van Unnik, 023-5846412 (privé) of 023-5832551 (werk) voor informatie en boekingen.

VAN DE LEDEN

In deze rubriek treft u het tweede en laatste deel aan van *Martin Segers/Prinsenbeek* ervaringen tijdens zijn muzikale vakantie in 1996.

Van *Věra Isbrücker/Den Haag* plaatsen we een zeer bijzondere oproep. Wij hopen dat Věra veel reacties zal krijgen. Eén van onze Belgische leden, *de heer B. Griepink/Meise*, zond een aantal artikelen die over Tsjechië gaan en dus geplaatst zijn in de rubriek "Van en Over". Tenslotte een bericht van *mevrouw J. Krijgsman-Bos/Oegstgeest* over Tsjechische lessen in Praag.

H.G.B.

FACULTEIT DER LETTEREN

Vakgroep Slavische taal- en letterkunde

aan de eerder genoemde universiteit, contact met Tsjechen, die bereid zijn aan dit onderzoek hun medewerking te verlenen.

Oproep voor Tsjechen: taalonderzoek

De vakgroep Slavische taal- en letterkunde van de Universiteit van Amsterdam (UVA) start binnenkort een onderzoek onder in Nederland wonende Tsjechen. Daarvoor zoekt ondergetekende, zelf van huis uit Tsjechische en studente

Twee talen, die met elkaar in aanraking komen, beïnvloeden elkaar en het lukt een taalgebruiker niet altijd om de twee taalsystemen uit elkaar te houden. Dit betekent, dat elementen van de ene taal in de andere taal doordringen. Een voorbeeld kan verhelderend zijn.

Een uit Tsjechië afkomstige en in Nederland wonende vrouw is in gesprek met een Tsjechische vriendin, die ook in Nederland woont. Er wordt Tsjechisch gesproken en tijdens het gesprek worden er ook Nederlandse woorden gebruikt, soms halve zinnen.

In de taalkunde wordt voor dit verschijnsel onder andere het begrip 'code-wisseling' gebruikt. Code-wisseling kan veel oorzaken hebben en door veel factoren worden bepaald. Vroeger dacht men, dat het verschijnsel een tekortkoming was, die te maken had met onvoldoende beheersing van beide talen. Na een reeks onderzoeken is echter gebleken, dat juist mensen die taalvaardig zijn code-wisseling tijdens het gesprek veelvuldig toepassen. Bij dit onderzoek gaat het nu om de vraag welke attitude (houding) in Nederland wonende Tsjechen hebben naar hun moedertaal, naar de Nederlandse taal en naar tweetaligheid oftewel het gelijktijdig gebruik van de beide talen. Concrete vragen zijn bijvoorbeeld:

- * welke effecten tweetaligheid heeft op de taalgebruiker en speciaal op zijn of haar taalgebruik
- * wat gebeurt er met talen die met elkaar in contact zijn en in dezelfde taalgemeenschap worden gesproken?

Voor het universitaire taalonderwijs en vooral voor het onderwijs aan kinderen van Tsjechische afkomst die besluiten Tsjechisch te studeren is dit onderzoek van groot belang. In 'AHOJ' zal van de resultaten van het onderzoek verslag worden gedaan.

Hierbij roepen wij u (en andere Tsjechen die u kunt benaderen) op aan dit onderzoek, dat voor u bestaat uit het invullen van Nederlandstalige vragenlijsten, die ook in het Tsjechisch ingevuld kunnen worden, deel te nemen. Aan deelname zijn voor u geen kosten verbonden. Aan ieder die zich opgeeft wordt een vragenlijst toegestuurd inclusief een gefrankeerde retourenveloppe. Voor deelname gelieve u binnen veertien dagen na ontvangst van deze 'AHOJ' te reageren:

- * onderstaand antwoordstrookje te gebruiken of
- * te bellen of faxen met: Věra Isbrücker-Zitková, Postbus 63567, 2502 JN Den Haag.
Tel./fax: 070-3465091.

De heer/mevrouw.....
adres:.....
Postcode:.....Woonplaats:.....
geeft zich op voor deelname aan het UVA-taalonderzoek.

Tsjechisch leren in Praag

Lingua Bohemica nodigt weer iedereen uit om dit jaar bij hen les te komen nemen. Er zijn zoveel data dat ik het hele lijstje voor u kopieer:

Lingua Bohemica **TSJECHISCHUNTERRICHT** **Termine 1997**

Intensiv-Wochenendkurse (42 Std.)

Immer die ersten drei Wochenenden im Monat (Fr, Sa, So).
Laufend Unterricht in den Stufen I-IV. Wir empfehlen die
Teilnahme an 3 Wochenendkursen innerhalb eines Mo-
nats; Anmeldeschluß - 1 Monat vor Kursbeginn.

Frühlings- und Herbstkurse (24 Std.), 6 Tage

A: Stufe I, II 10. 3.-15. 3. 22. 9.-27. 9.
B: Stufe III 17. 3.-22. 3. 29. 9.- 4. 10.
C: Stufe IV 24. 3.-29. 3. 6. 10.-11. 10.

Diese Kurse empfehlen wir Studenten der tschechischen
Sprache. Sie können sich auch nur für eine oder zwei Wo-
chen anmelden.

Bei größerer Nachfrage sind auch andere Termine möglich.
Anmeldeschluß Ende Februar, August.

Sommerkurse (40 Std.), 10 Tage

21. 7.- 1. 8. 1997

4. 8.-15. 8.

18. 8.-29. 8.

1. 9.-12. 9.

Alle Stufen. Anmeldeschluß Ende Juni. Diese Kurse kann
man auch nacheinander absolvieren.

Intensivkurse - 6 Wochen (120 Std.)

27. 1.- 7. 3.

19. 5.-27. 6.

7. 4.-16. 5.

13. 10.-21. 11.

Laufend alle Stufen. Anmeldeschluß 1 Monat vor Kursbe-
ginn.

U kunt zich opgeven, of om meer informatie vragen, in het Duits, bij
Lingua Bohemica, Čs. Armady 9, 160 00 PRAHA 6, ČR. En ik zelf vertel u er ook graag meer
over. J. Krijgsman-Bos, Lange Voort 16, 2341 KA Oegstgeest; 071-5156276.

De muzikale zomervakantie in Tsjechië

Ik kwam terug in Praag vol leuke indrukken. Ik kon met mijn broertje Roman en mijn moeder
Věra uitwisselen over onze kampen want zij waren ondertussen op een ander muziekkamp in
Pelhřimov. Daar hadden ze veel volksliederen en dansjes geleerd. Met het ouderkoor heeft mijn
moeder een van de drie stemmen gezongen. Mijn broertje had les op de blokfluit en heeft ook in
een orkestje met accordeon gespeeld en enkele Nederlandse liederen laten horen, want daar
vroegen de mensen om. Voor hun slotconcert heeft hij echter zijn lievelingslied gekozen nl. Ta
naše písnička Česká. Toen hij dit lied speelde was iedereen ontroerd. Dat zag je op de video, die
ze daar hebben gemaakt. Professor Pavel Jurkovič, die de cursus leidde, zei tegen Roman, dat
hij misschien als een Nederlandse jongen, iets heel belangrijks zal doen voor het Tsjechische
land. Hij doet dit eigenlijk al, want met zijn tiende verjaardag, 21 augustus, direct de derde
schooldag, heeft hij al zijn klasgenoten, het liedje Hajho husy ze pšenice geleerd, want dat lied
kun je als canon zingen. Dan klinkt het eenvoudige liedje erg mooi.

Mijn broertje was naar school en ik kreeg vrij voor de andere muziekactiviteit, waar ik veel
nieuwe ervaringen kon opdoen, nl. op het twaalfde internationale doedelzakfestival in Strakonice.
Ik ben in deze stad nog nooit geweest. Ik speel sinds een jaar doedelzak. Het festival vindt
om de twee jaar plaats.

In Strakonice aangekomen, was onze eerste zorg onderdak te vinden. Dat was gelukt, al was
het in een flatwoning waar de elektriciteit was afgesloten en ik moest op de grond slapen, want
er was maar één smal bedje voor mijn moeder.

Zoiets overkomt vele bezoekers. Je hebt het er wel graag voor over, want hotels zijn al een hele
tijd te voren volgeboekt en je wil het festival toch meemaken. Voor mij was belangrijk om de
doedelzakwereld te ontmoeten, zoals de bouwer van mijn doedelzak Pavel Číp uit Rožnov; en
professor Lukhoffer uit Oostenrijk, die mij een les gaf in de kapel.

Het programma was heel druk. Vier concerten per dag. Er traden groepen uit verschillende landen op. De grote groepen uit Schotland en Spanje waren heel indrukwekkend en waren door het Tsjechische publiek veel bewonderd.

Wat ook heel leuk was, dat Strakonice iets met Turken te maken heeft, want hier is een fabriek, die Turkse hoeden produceert. Die hoeden worden Fez genoemd, daarom was het leuk dat er ook een Turkse groep hun dansen heeft laten zien. De danseressen waren heel mysterieus gekleed.

Sommige muzikanten kwamen na de optredens bij elkaar om iets met elkaar te spelen. Dat waren de gezelligste momenten. Direct de eerste dag vroeg iemand mij: "Hoe laat ben je gewend om te gaan slapen?" Daarop zei ik: "Rond tien uur". Die man zei: "Dat lukt je hier absoluut niet". Het kwam nog uit ook. De concerten waren om middernacht afgelopen en dan hadden de muzikanten pas tijd om met elkaar te spelen.

De voorlaatste nacht van het festival ging de groep uit Rožnov (Moravië) voor hun eigen plezier buiten muziek spelen. Ze brachten hun cimbaal mee. Dat is een schitterend snaarinstrument dat absoluut hoort bij de Moravische liederen. Voor

hun optreden mochten ze dit instrument van de organisatie niet gebruiken, omdat het om een doedelzakfestival ging. Daarom werd er een speciaal handcimbaaltje voor vervaardigd. De grote cimbaal heeft in de geschiedenis van het Moravisch volkslied de plaats van de doedelzak ingenomen, omdat het veel meer gevoelsnuances kan uitdrukken en heeft een veel groter bereik dan de doedelzak.

Toen dit grote instrument midden in de nacht op de burcht van Strakonice uit de hoes gehaald werd en de muzikante met de lepels de snaren aanraakte, weerklonk er een heel mooi geluid. En de uit Moravië meegenomen wijn deed de ronde onder de spelende en de zingende muzikanten. Even een slokje tussen het zingen en de solo-instrumentpartij door, zodat het lied smeugig doorklonk. Het publiek smolt samen met de groep en zong mee.

Plotseling ging het regenen. De muzikanten pakten de cimbaal gauw in en droegen het instrument tot onder de poort zodat het instrument niet nat werd. Daar ging het spelen gewoon door. Opeens moest er een auto door de poort. De muzikanten trokken zich er niks van aan en speelden gewoon door. Als je met je viool net in de mooiste partij van het Macejko lied bezig bent, ben je niet te stoppen. Bovendien kon je met de cimbaal niet even buiten in de regen uitwijken. Pas toen de auto ging toeteren en het lied uit was, werd er naar een oplossing gezocht. De cimbaal moest helemaal omhoog worden getild, zodat de auto er onderdoor kon rijden. Het lukte maar net. Eindelijk waren wij van die lastige auto af. Je was nauwelijks een nieuw lied begonnen te spelen of er stond weer een andere auto. Die auto was van de Tsjechische radio-omroep. We hadden geen zin om dit nog eens te herhalen. Er werd gewezen naar een andere route. Die werd gevolgd en de sfeer onder de poortdoorgang met aan weerskanten stromende regen was niet stuk te krijgen.

De volgende dag hebben we de ochtendvoorstelling gemist, maar deze avond had ik voor geen goud willen missen.

De dagen van het festival waren heel lang. Soms moest ik onder de voorstellingen wat eten om niet in slaap te vallen. Ik wil genieten wat er te genieten valt. Aan de tafel van het restaurant waar we voor de terugreis gingen eten, zat een meneer die nauwelijks reageerde en zich daarvoor verontschuldigde. Hij zei dat hij die vier dagen dat het festival duurde nauwelijks had geslapen. Hij was net als wij heel blij dat het hem gelukt was slaapgelegenheid in privat te vinden, maar tenslotte heeft hij daar geen gebruik van gemaakt.

Alles bij elkaar was het erg leuk. Ik ga nu mijn koperen kelken van de doedelzakpijpen oppoetsen en een paar nieuwe liedjes proberen te spelen die we opgenomen hebben. Want de Tsjechische liedjes vind ik het allermooiste.

Martin Segers

VAN EN OVER TSJECHIË EN SLOWAKIJE

Uit de knipselmap

De spitsen van de Sint-Vitusdom, de hoogste torens van Praag

* Zes jaar lang werd door de Rooms Katholieke kerk in Tsjechië met de staat ruzie gemaakt voor het eigendomsrecht van de St. Vitus-kathedraal met omliggende gebouwen op de Praagse burcht. Er werd geprocedeerd en eind 1994 werd het complex door de rechtbank aan de kerk toegewezen. Gesteund door een enorme golf van protesten uit de bevolking tekende de staat hoger beroep aan. Aanvankelijk met succes want de uitspraak werd ongedaan gemaakt en de rechtbank kreeg opdracht de zaak opnieuw in behandeling te nemen. Begin december jl. kwam er toen wéér een uitspraak: de gebouwen behoren toe aan de kerk, over de kathedraal zelf wordt nog nader beslist.

Algemene verwachting was dat ook de uitspraak ten gunste van de kerk zou gaan uitvallen. Toen gebeurde er iets heel onverwachts. Kardinaal Miloslav Vlk verklaarde dat de kerk afstand deed van alle aanspraken op de St. Vitus omdat "dit gebouw het volk moet verenigen en verbinden en een conflict over het eigendomsrecht de kerk, de president en mij persoonlijk onwaardig is". Van links tot rechts oordeelde de politiek zéér lovend over het besluit van de kardinaal, op een paar communisten na, die het hadden over "een ongehoorde uiting van opgeblazenheid van een prelaat".

Ook de publieke opinie is tot rust gekomen. Het lange tijd nog al slechte imago van de RK kerk, die uit zou zijn op bezit, rijkdom en macht, lijkt sterk verbeterd nu er in brede kringen waardering bestaat voor het feit dat het Tsjechische volk zijn nationaal symbool uit handen van de kerk heeft ontvangen, aldus Trouw op 14-12-1996.

* Nog meer verzoening. Nadat eind december 1996 de ministers van buitenlandse zaken van Duitsland en de Tsjechische republiek al hun handtekening hadden gezet, was het 21 januari jl. de beurt aan Václav Klaus en Helmut Kohl om tot plechtige ondertekening over te gaan van wat bekend is geworden als "het verzoeningsverdrag". Over de inhoud van het document is vorige maand in 'Ahoj' al bericht. In beide landen is het verdrag al jaren omstreden en de protesten lijken voorlopig nog wel even door te gaan. De ondertekening op 21 januari was in zowel Duitsland als Tsjechië aanleiding voor het nodige rumoer. De vertegenwoordigers van de Sudeten-Duitsers, met name in Beieren, maakten weer veel kabaal, daarbij verbaal gesteund door de regering van de deelstaat. In de Tsjechische republiek trokken zowel uiterst links als uiterst rechts alle registers weer eens flink open. Groepen betogers riepen leuzen als: "Schan-de", "ga naar huis", "Tsjechisch land voor de Tsjechen" en jouwden bondskanselier Kohl langdurig uit toen hij bij het Liechtensteinpaleis arriveerde. Anderen grepen terug op de gebeurtenissen van 1938 door spandoeken met de tekst "Geen München meer" op te houden. De regeringsleiders deden uiteraard of ze niets hoorden en zagen en beklonken de ondertekening van het verzoeningsverdrag met een, Tsjechisch, biertje: Geschonken in een royale maat en van een fikse schuimkop voorzien, blijktens de bijgeplaatste foto (Haagsche Courant 22.1.1997).

* Begin januari hebben voormalige Tsjechoslowaakse dissidenten de oprichting in 1977 herdacht van Charta 77, dat toen een hoogtepunt vormde in het verzet tegen het communistische regime in het land. Václav Havel, de initiatiefnemer toen, moest bij de herdenking verstek laten gaan omdat hij nog niet genoeg hersteld was van de in december jl. ondergane longopera-

tie. Tijdens het feestje, dat in de Praagse Burcht werd gehouden, werd een link naar de actualiteit gelegd door de toekenning van een onderscheiding aan de Birmese oppositieleider Aung San Suu Kyi (Haagsche Courant 11.1.1997).

De naweeën van de zware longoperatie vormde voor president Havel geen beletsel op zaterdag 4 januari jl. in het huwelijk te treden met de 43-jarige actrice Dagmar Veskrnova. Hoewel in beperkte kring bekend was dat de begin 1996 weduwnaar geworden president al enkele maanden een relatie met Dagmar had, kwam de trouwerij voor de meeste Tsjechen nog al onverwacht. In zijn korte nieuwjaarstoespraak had Havel wel gerefereerd aan het overlijden van zijn vrouw Olga, maar niets onthuld over zijn voornemen zo spoedig weer te gaan hertrouwen. Bij het huwelijk, op het stadsdeelkantoor van Žižkov, liet de bruidgom weten dat zijn nieuwe huwelijk een wens was van Olga. Zij had hem aangeraden te hertrouwen, omdat alleen blijven niets voor hem zou zijn. "En daar had ze gelijk in", voegde de president er aan toe. Die ook nog aan de verzamelde journalisten vertelde, dat roken en drinken in het vervolg voor hem taboe is. De behandelende artsen hadden eerder laten weten de president geen rookverbod te willen opleggen, maar de beslissing aan hem zelf te zullen overlaten. (Diverse berichten januari 1997).

* Sinds 1 januari 1997 geldt in Slowakije een nieuwe taalwet. De bedoeling van deze wet is vreemde woorden uit te bannen. Het Slowaaks is dan ook nog de enig toegestane officiële taal. Zo zijn bijvoorbeeld de bij kinderen erg geliefde sprookjesvideo's in het Tsjechisch nu niet langer toegelaten en dient er vóór elke tekst in een vreemde taal eerst een Slowaakse vertaling te staan. Op overtredingen staan forse boetes en een legertje controleurs gaat op de naleving van de nieuwe regels toezien. De Hongaars-talige minderheid krijgt het extra moeilijk. Onder elkaar Hongaars spreken op het werk geldt als een schending van de nieuwe taalwet. Vanuit "Europa" is al scherpe kritiek op de Slowaakse taalwet geleverd (Haagsche Courant 31-12-1996).

* Hoewel de prognoses in een andere richting wezen is ook het jaar 1996 door de Tsjechische minister van financiën Ivan Kočárník zonder tekort afgesloten kunnen worden. Het tenslotte geboekte verschil bedroeg zelfs nog ruim 400 miljoen kronen, wel veel lager dan de 8,6 miljard van het jaar ervoor, maar stukken beter dan verwacht na de in het najaar verschenen sombere berichten over een opdoemend tekort van ettelijke miljarden (Prager Wirtschaftszeitung 9.1.1997).

* Volgens het bureau voor statistiek heeft de inflatie in de Tsjechische republiek in 1996 ongeveer 8,8% bedragen, iets lager dan in 1995. Daarmee haalde Tsjechië van alle landen in Centraal- en Oost Europa de op éénna beste positie. Alleen Slowakije deed het met 6% nog beter. Toch klonken in regeringskringen in Praag dadelijk kritische geluiden. Reden van het ongenoegen was de gemiddelde loonstijging van bijna 9% bij een duidelijk lagere toename van de arbeidsproductiviteit (Prager Wirtschaftszeitung 16.1.1997).

Begin januari viel er in Praag een behoorlijk pak sneeuw. Een regelrechte verkeerschaos was het gevolg en het openbaar vervoer kwam grotendeels tot stilstand. De metro bleef wel rijden, maar de stations werden vrijwel onbereikbaar doordat de trappen door gladheid onbegaanbaar waren. Dadelijk daalde een lawine van protesten op het stadsbestuur neer. Honderden boze Pragenaren belden naar het kantoor van de burgemeester, wat vooralsnog alleen een volkomen doldraaien van de centrale opleverde. Tussen de bedrijven door werden 59 sneeuwruimwagens op straat gebracht, maar de tweede dag waren dat er nog maar 17. Omdat er weinig aanvragen waren binnengekomen, liet "het stadhuis" weten. Raadsleden wezen er op dat 59 voertuigen ook veel te weinig is, wat ze al veel eerder betoogd hadden. "Maar ja, het stadsbestuur heeft alleen maar interesse in 'hogere' zaken", zo werd opgemerkt. Ondertussen liet de stadsoverheid weten dat de mensen zelf in gebreke waren gebleven hun eigen stoepen schoon te maken, wat volgens gemeentelijke verordening wel verplicht is. Daarmee werd

gescoord. Inderdaad had de bevolking het er bij laten zitten. In Praag 1 werd daarom besloten een heel leger sneeuwruimers op de trottoirs los te laten. De volgende dag was alles weer redelijk begaanbaar en waren alle bewoners van de betreffende straten "verblijd" met een boete van 1000 kronen. Wegens niet nakoming van hun sneeuwruimplicht (Prager Zeitung 16.1.1997).

* Praag is in de ban van Evita. Van de gelijknamige film wel te verstaan. Slechts twee van de zes bestelde kopieën zijn aan Tsjechië toegewezen en dat betekent dat de voorstellingen vele dagen van te voren uitverkocht zijn. Dat uitgerekend popster Madonna de hoofdrol speelt, werkt kennelijk ook interessebevorderend. Ook is al vraag naar zogenaamde Evita-mode geconstateerd. Warenhuis Kotva liet weten dat vrouwen van alle leeftijden op zoek waren naar rosekleurige avondkleding in kimono-look. Gelukkig zou al spoedig een partij uit Amerika binnenkomen. De Prager Zeitung, die dit alles weet te melden, schrijft verder nog dat de auteur van de verfilmde Evita Perón-biografie, Abel Posse, zijn werk geschreven heeft tijdens zijn ambassadeurschap voor Argentinië in de Tsjechische hoofdstad, jaren geleden.

Als er iemand blij is met het succes van de film dan is het theaterregisseur Petr Novotný wel. Hij immers brengt in de herfst van dit jaar een toneelversie van Evita uit. Daarin zal rockster Lucie Břlá als Evita Perón optreden. Het moet de duurste musical, ooit in de Tsjechische republiek opgevoerd, worden. De Amerikaanse film moet als opwarmertje daarvoor dienen (Prager Zeitung 16.1.1997).

* Volgens een officieel onderzoek lezen Tsjechen die regelmatig lezen gemiddeld zo'n dertien boeken per jaar. Althans, in 1996 moet dat zo geweest zijn. Het was ongeveer één boek meer dan het jaar ervoor. Gebleken is ook dat ongeveer driekwart van de bevolking regelmatig iets in de boekhandel koopt en in Praag zijn het er nog meer. Daar ligt de jaarlijkse besteding bij 2000 kronen. Ook het lenen van boeken komt veel voor. Men gaat er vooral voor naar vrienden en bekenden en slechts voor 22% naar een openbare bibliotheek (Prager Zeitung 16.1.1997).

* Vooral uit de toeristische hoek wordt er voortdurend op aangedrongen aan buitenlandse bezoekers een autowegvignet te verstrekken met een beperkte geldigheidsduur, tegen een lagere prijs dan de nu geldende 400 kronen voor een heel jaar. Het ministerie van verkeer heeft voor de zoveelste keer laten weten niet op de verzoeken te zullen ingaan. Het tikt veel te lekker aan. De boeten, opgelegd aan vignetlozen, ook trouwens. Ook in 1997 moeten de zondaars op een bon van 5000 kronen rekenen. Volgens de politie komt tot nu toe de helft binnen van buitenlanders, grotendeels toeristen, die het traject Plzeň - Praag "gratis" willen afleggen (Prager Zeitung, 9.1.1997).

Jan van Gastel

Nieuws over Slowakije

Referendum 1.

Slowakije dreigt vanaf maart 1998 zonder president te zitten. De termijn van president Kováč loopt dan af en een nieuwe president moet volgens de huidige grondwet door het parlement gekozen worden met 3/5 meerderheid. Noch de oppositie, noch de coalitie beschikt op het moment over die 90 zetels. En het is nog maar de vraag of de parlementsverkiezingen van 1998 wel een 3/5 regeringsmeerderheid opleveren. In de tijd dat er geen president is, gaat een aantal bevoegdheden over op de regering; geen aantrekkelijk vooruitzicht voor de oppositie. Daarom hebben de DU, KDH en de Hongaarse partijen besloten een petitie te houden waarmee het houden van een referendum over de grondwetswijziging kan worden afgedwongen. Deze oppositiepartijen willen dan de president direct door het volk laten kiezen. De andere oppositiepartij, de SDL, wijst dit initiatief voorlopig af en de regeringspartijen hebben er al helemaal geen behoefte aan. Ook al wordt het vereiste aantal van 350000 handtekeningen in de petitie gehaald, dan is het toch nog de vraag of het Constitutionele Hof het afdwingen van een grondwetswijziging via een referendum zal goedkeuren.

Referendum 2.

Het ziet er naar uit dat de Slowaken zich niet alleen in een referendum moeten uitspreken over een grondwetswijziging, maar ook over de toetreding tot de Navo. De regering wil een brede maatschappelijke discussie over de voor- en nadelen van toetreding, die moet uitmonden in een referendum. Op het ogenblik ziet het er echter niet naar uit dat Slowakije er bij de eerste uitbreidingsronde bij zal zijn.

Wetsvoorstel teruggestuurd.

President Kováč heeft het controversiële wetsvoorstel voor de "bescherming van de republiek" afgewezen en voor nadere bespreking teruggestuurd naar het parlement. Een eerdere versie was hetzelfde lot ten deel gevallen. Volgens Kováč (en de oppositie) worden met de wet democratische vrijheden aangetast.

Besprekingen?

De oppositiepartijen hebben positief gereageerd op een voorstel van premier Mečiar om de "regels voor de politieke strijd" te bespreken. Gezien het onderlinge wantrouwen moet er echter niet te veel van deze besprekingen worden verwacht. Om te beginnen blijkt dat het al een hele toer is om het eens te worden over een datum en tijd.

Gabčíkovo.

Het Internationale Hof van Justitie in Den Haag zal naar verwachting in maart het geschil tussen Slowakije en Hongarije behandelen over de verlegging van de Donau en de aanleg van een stuwdam bij Gabčíkovo. De overeenkomst hierover tussen Tsjechoslowakije en Hongarije van 1977 werd in 1992 eenzijdig door Hongarije opgezegd. Een uitspraak wordt niet voor de zomer verwacht.

Sytse Knypstra

Nieuws over Slowakije

Het eerste Tsjechische regeringsbezoek aan Slowakije

Een delegatie van zeven personen van de Tsjechische regering, geleid door de kamervoorzitter Miloš Zeman, bezocht op 15 januari de Slowaakse Republiek. Zeman en Ivan Gasparovic (voorzitter van de Slowaakse kamer) verklaarden dat de samenwerking tussen beide parlementen goed is, maar de frequentie van ontmoetingen is onbevredigend en is niet in overeenstemming met het verdrag tussen beide landen.

Mečiar verwierp de kritische houding van de Tsjechische afgevaardigde Daniel Kroupa (ODA), Kroupa hekelde de slechte reputatie, die Slowakije heeft op het gebied van de mensenrechten. Mečiar beweerde daarentegen dat de Slowaakse democratie al helemaal volwassen is.

In het kort

De inflatiegraad in Slowakije heeft een waarde bereikt van 5,8% in 1996, de laagste in de voormalige Oostblok-landen.

De staatsschuld van Slowakije eindigde met een voorlopige 27 miljard kronen, dat overeenstemt met beraamde begrotingen.

Anna Nagyová verliet haar post als persoonlijke secretaris van premier Vladimír Mečiar.

EuroTel Bratislava gaat het digitale GSM telefoonnetwerk uitproberen op 20 januari. De commerciële service zal beginnen aan de modernisering van de twee belangrijkste lijnen in Slowakije, die de steden Kutý, Bratislava en Štúrovo verbinden (Berlijn-Praag-Boedapest) en Bratislava met Žilina.

Volgens het bureau van statistieken leefden aan het eind van oktober 5.377.600 mensen in Slowakije, waarvan 51,3% vrouwen (46.100 kinderen werden geboren en 38.000 mensen stierven er in de eerste drie kwartalen van 1996).

Guido Schöpping

TSJECHISCHE PORTRETTE (XXXII)

Josef Mánes, Bohemens grootste schilder

Onder de Tsjechische schilders van de vorige eeuw, die als baanbrekende pioniers beschouwd moeten worden, kan naast Mikoláš Aleš allereerst Josef Mánes (1820-1871) genoemd worden. Deze belangrijkste vertegenwoordiger van de Boheemse Romantiek was zowel schilder als graficus en heeft een duurzame invloed uitgeoefend op jongere generaties, ook door zijn schetsen van het Tsjechische volksleven.

Josef Mánes, De dood van Lucas van Leiden

Naast landschappen als "Bij Mělník" en "Sterrennacht" schilderde Mánes genrestukken en in de geest van zijn tijd historische onderwerpen en portretten, miniaturen en bloemen en illustreerde hij volksliederen. Hij illustreerde ook de zgn. "middeleeuwse" handschriften van Václav Hanka, die later door Mašaryk e.a. als vervalsingen werden ontmaskerd en waarover een langdurige strijd losbrandde tot zij tenslotte ook door de nationalisten als vervalsingen werden onderkend: de zgn. Köninginhofer en Grünberger handschriften.

Manes maakte verscheidene reizen o.m. naar Moskou, Rome, München en Polen.

Bekend is het astronomisch uurwerk van het raadhuis in de Praagse Oude Stad met het calendarium. Schepper van de wijzerplaat, een met olieverf beschilderde koperen plaat uit 1865, is Mánes. Dit is een kopie, het origineel wordt in het Museum van de stad Praag bewaard.

Veel werk van Mánes is te zien in het Agnesklooster, waar ook werk van Aleš hangt. Aan deze grootste Tsjechische schilder herinnert voorts het Máneshuis (Mánesův dům), in de Staré Město, het woonhuis van de kunstenaarsfamilie Mánes. Evenals andere kunstenaars ligt Mánes begraven op het bekende kerkhof Olšany.

De jongere broer van Josef, Quido Mánes (1828-1880) vertegenwoordigde in de Tsjechische kunst de "Biedermeier"-strooming. Hij toont in zijn schilderijen de wereld van kunstenaars, burgers en studenten.

Josef Mánes, "Kde domov můj?" (Waar is mijn vaderland?)
Een typisch romantisch kunstwerk!

Slowaakse sprookjes

Een vorig maal heb ik aandacht gevraagd voor de betekenis van Tsjechische sprookjes. Ook in Slowakije heeft de sprookjesliteratuur eeuwenlang een grote rol gespeeld. Zij werden van geslacht op geslacht naverteld. Vele van deze sprookjes zijn verzameld door Samo Czampel (1856-1909).

In vele van deze sprookjes zijn het niet de (Hongaarse!) heren maar de arme uitgezogen boeren, die triomferen. Zij herstellen onrecht, blijken slimmer te zijn dan de heren en bedriegen zelfs de duivel. Ook hier is de vos altijd het slimste dier, evenals bij ons.

Het paard blijkt in deze Slowaakse agrarische samenleving een trouwe metgezel, die zich verstandig gedraagt en soms zelfs een redder van de mens blijkt te zijn. De sprookjes geven een goed beeld van een arm, onderdrukt volk in een sprookjesachtig land.

Een fraaie bundel, indertijd uitgegeven door "Kosmos" is *"De domme duivel en andere Slowaakse sprookjes"*. Hieronder volgt een kort sprookje uit deze bundel met veel wijsheid.

De heer en de boer

Er was eens een heer. Die was zo rijk, dat hij niet eens meer wist wat hij doen moest met al zijn bezittingen. Hij had een gouden koets, zo eentje, die je alleen maar op tafel kunt laten rijden.

Op een dag liet hij een boer bij zich komen. "Kijk eens, jij domme boer, heb je ooit zoiets kostbaars gezien?"
"Jawel heer", antwoordde de boer, "Zelfs nog wel iets kostbaarders dan dit! Dat is de zon, die uw koets zo laat glanzen en mijn graan tot goud kleurt".

Peter Krug

"Oogst"; Houtsnede Han Krug

VAN EN OVER - DIVERSEN

1996 een belangrijk Jaar

- Het gaat goed met de Tsjechen. De levensstandaard stijgt. Er komen meer en meer kleine bedrijven die net als bij ons voor een banengroei zorgen. Dit is belangrijk, omdat in de toekomst afslanking van de werkgelegenheid in de grote concerns noodzakelijk zal zijn. Deze grote concerns kunnen nu nog overleven, hoewel de arbeidsproductiviteit er laag ligt. Die overleving wordt bewerkstelligd door de overeenkomstig lagere lonen.
- De lonen blijven niet laag. Nu reeds is er een groei. In de privé-sector zijn maandlonen van 40.000-60.000 Kč niet meer onmogelijk en ook bij de overheid zijn salarissen tot 20.000 Kč niet meer onmogelijk. Een inhaalbeweging is bij de pensioenen aan de gang. Toch ligt het gemiddeld maandelijks inkomen niet hoger dan 10.000 Kč.
- Zo'n stijging van het inkomen is noodzakelijk om de stijging van de kosten van het levensonderhoud op te vangen; ieder die geregeld in Praag komt weet dat de prijzen er enorm zijn opgetrokken. Voor de toeristen is dit niet zo'n probleem; voor ons is het nog steeds niet te duur in Praag. Maar de inwoner van de stad trekt wel eens aan zijn buikriem.
- Maar in vergelijking met de andere landen die geprofiteerd hebben van de val van de Berlijnse muur staan de Tsjechen er niet slecht voor. Dit is voor een groot deel te danken aan de politiek en de politieke stabiliteit van de eerste jaren. Maar ook is dit te danken aan de oude communisten die in Praag zaten. Dit klinkt vreemd, maar toch is het waar: de Poolse en Hongaarse KP's wisten niet veel beter te doen dan veel geld lenen in het Westen om de consumptie (en daarmee de tevredenheid van de bevolking) op peil te houden. Nu moeten Polen en Hongarije deze leningen aflossen wat een goede som gelds betekent. Ook politiek zijn de Tsjechen volwassen.

Politiek Overzicht 1996

- De verkiezingen waren geen onverdeeld succes voor de regerende partijen. Lange onderhandelingen waren nodig voordat een nieuwe regering kon worden gevormd en Premier Klaus zal meer dan in het verleden rekening moeten houden met de oppositie in het Parlement. Ook interne partij-democratie; zaken waar voordien niet te veel aan werd gedacht.
- De Sociaal-Democraten (ČSSD Zeman), die zeer succesvol waren in de Parlementaire verkiezingen gaven aanvankelijk aan dat zij tegenstanders waren van een "Eerste Kamer" of Senaat. Na hun succes in mei 1996 draaide hun mening om en ze hebben dan ook voluit meegedaan aan de senaatsverkiezingen, zij het met minder goede resultaten.
- Het gevolg van de verkiezingsuitslag is geweest dat meer dan voorheen de ODS aandacht besteedt aan gezondheidszorg, sociale zorg, onderwijs en cultuur. De regering moet ook wel om de ČSSD te vriend te houden.
- Een ander gevolg is misschien ook wel dat de verschillende ministers met minder verstrekkende herstructureringen uitpakken en meer aandacht zullen besteden aan de uitvoering van reeds aangenomen wetten.
- In de late zomer ging één van de meest bekende banken (Kreditní Banka) failliet wat een grote schok in het land veroorzaakte. AHOJ heeft daar al een kort bericht aan gewijd. Dit had natuurlijk grote gevolgen voor de staatsbegroting; 12 miljard Kč is niet niets. Dus kwamen er weer besparingen (Nederlanders kennen dit liedje ook). Wat later moest de regering ook ingrijpen in een reeks van andere ban-

PENSION JILM
JILEMNICE / TSJECHIE

*In het hart van Krkonose / Benecko
100 km van Praag
Kamers en appartementen voor 4/5
personen met alle comfort (bad - wc)
Tsjechische keuken - vol pension
Vanaf f14,00 p.p.p.n.*

*Pension Jilm
514 01 Jilemnice
tel. 0042-432-2829
0042-432-2865 (na 18.00 uur)*

ken om verder onheil te voorkomen en werd een andere bank onder controle gesteld.

- De regering kwam dus ook weer sterker dan eerst voor de noodzaak te staan om de energieprijzen te verhogen, iets wat voor het milieu een zeer goede zaak is. Nog steeds wordt de temperatuur in woningen en gebouwen geregeld door de vensters te openen als het te warm wordt... Een andere mogelijkheid die wordt overwogen is het verhogen van de huurprijzen voor woningen die eigendom van de staat zijn. Velen echter denken dat zulke maatregelen gelijk staan met zelfmoord door de regering.

- Vlak voor de Senaatsverkiezingen was de stemming in de coalitie dan ook slecht te noemen. Persoonlijke aanvallen in onvervalste Amerikaanse stijl deden het imago van de Premier meer kwaad dan goed.

- Inmiddels weten we dat de ODS meer dan verwacht heeft gewonnen. Een van de redenen zou kunnen zijn dat de deelname lager was dan verwacht. Hoe het ook zij: Premier Klaus heeft deze opsteker in dank aanvaard. Een positief gevolg van het een en ander zou kunnen zijn dat de regering weer haar dadendrang verhoogt.

- Het politieke jaar zo overziende kunnen we niet anders concluderen dan dat de democratie heeft gewonnen; de Tsjechen gedragen zich wat meer "paars" en discussies worden meer in het openbaar gevoerd.

Dat belooft wat voor 1997!

B. Griepink

Van de onzekerheden van het Kapitalisme...

"En ik dacht nog wel dat het zó goed zat...". Dat zei een kennis, die ik in september, kort na het bank-debacle ontmoette. Zoals zoveel Tsjechen had zij ook een stapeltje aandelen verworven als appeltje voor de dorst. Ze had er op gerekend dat de "Kreditní Banka" stevig genoeg was en maakte dezelfde ervaring als zo veel anderen.

Het was een hele schok voor het land dat een van de grootste banken in deze zomer bankroet ging. De verwijten aan de regering lagen er dan ook meteen. Waarom?

Het bankwezen in de landen in overgang is nog niet zo solide als het zou moeten zijn om de economieën te helpen zich op de nieuwe situatie in te stellen. Er wordt dan ook volop geprobeerd de fundamenteën wat solider te maken en de banken meer te laten meedenken en service te laten geven. Maar bureaucratieën laten zich niet zo maar uitroeien (zoals iedereen, die buiten Praag wel eens heeft geprobeerd geld te wisselen, uit eigen ervaring weet) en de banken hebben het moeilijk met hun nieuwe rol waarin ze opgeroepen worden nieuwe investeringen te ondersteunen, project-analyses uit te voeren en zo meer.

Heel vaak torsen banken uit het verleden een stapel schulden van grote ex-staatsbedrijven. Deze bedrijven zijn vaak onrendabel en de banken moeten keer op keer geld bijleggen. In plaats van de harde kapitalistische houding; van nu is het genoeg, proberen ze faillissementen en debacles te voorkomen en blijven geld pompen in onrendabele activiteiten. Tot ze er zelf aan kapot gaan en met hen een heleboel kapitaal (van hun eigen spaarders bijvoorbeeld) wordt vernietigd.

Feit is dat noch de regering (Ministerie van Financiën), noch de Centrale Bank het faillissement van KB (waar bijna 30% van de inwoners van West-Bohemen hun spaargeld hadden geplaatst) konden voorkomen. Het kwaad was al te ver ingebakken. Toch wisten beide lang tevoren hoe de situatie was en dat er te lang voortgemodderd was. Om een verlies van 6 miljard Kč in een vroeger stadium te vermijden is het uiteindelijke gat uitgegroeid tot zo'n slordige 12 miljard (iets meer dan 300 miljoen gulden).

In het kielzog van de KB verdwenen ook enkele kleinere privé-banken. Het vervolg was ook interessant: aanvankelijk liet de politiek de hele zaak links liggen. Pas toen President Havel

opmerkte dat het hem verbaasde dat zo iets zo maar kon gebeuren en dat blijkbaar niemand schuldig was, begon de politiek zich in het openbaar met de zaak te bemoeien. Toen nog vond Binnenlandse Zaken dat het niet over de juiste financiële experts beschikte om een goed onderzoek te kunnen voeren. Pas onder druk van de Sociaal-Democratische oppositie (Zeman) werd een onderzoeksgroep opgericht.

In ieder geval is er lering getrokken: Agrobanka, die in vergelijkbare omstandigheden verkeerde, is nu onder "curatele" van de overheid geplaatst. Er zijn nog vier grotere banken die geprivatiseerd moeten worden en die nu nog grotendeels in handen zijn van overheidsinstituten. Het zal een zeer zorgvuldige privatisering moeten worden om het vertrouwen van de bevolking te herwinnen.

Mijn goede kennis is intussen een deel van haar spaargeld kwijt en vraagt zich wanhopig af welke bank wel betrouwbaar en degelijk genoeg is. Het overgebleven geld in een oude sok stoppen helpt ook niet veel, gezien de inflatie van bijna 9%.

B. Griepink

Tsjechen investeren

De Europese Investerings Bank (EIB) heeft dit jaar twee leningen toegestaan aan de Tsjechische Republiek. Deze leningen zijn bedoeld om de spoorwegverbindingen te verbeteren en om een nieuwe warmte-kracht koppeling in Mladá Boleslav van de grond te krijgen.

České Dráhy investeert 200 Miljoen ECU (ongeveer f 380.000.000,-) om de lijn Petrovice-Břeclav te verbeteren. Deze lijn is een deel van een van de zogenaamde Trans-Europese Netwerken, namelijk Warschau-Wenen. Het geld wordt gebruikt om de telefoonsystemen, beveiliging en de electrificatie op een modern niveau te brengen. Het gevolg zal zijn dat de reistijd tussen met name Katowicze (Polen) en Ostrava aanmerkelijk wordt bekort. Een niet te verwaarlozen milieu-effect zal zijn dat meer vrachtvervoer in dit hoog-geïndustrialiseerde gebied per rail zal kunnen plaatsvinden.

*Restaurant
Bohemen*

Het enige Tsjechische restaurant in Nederland
Vlees- en visspecialiteiten
Appelhaven 26
1621 BC Hoorn, tel. 0229-247692

Škoda heeft een electriciteitscentrale in Mladá Boleslav die met bruinkool wordt gestookt. Een niet erg milieu-vriendelijke activiteit dus. Een nieuwe groep, SKO ENERGO, met Duitse investeerders (RWE uit Essen en OBAG uit Regensburg) steekt nu ca f 100.000.000,- in een nieuwe centrale, die warmte moet leveren (260 MW) en electriciteit (70 MW).

De Tsjechische Republiek heeft in totaal nu (einde 1996) zo'n slordige twee miljard gulden bij de EIB geleend om zulke investeringen te kunnen doen.

B. Griepink

Cok Oostveen verzamelt voor de V.N.T.S. allerlei informatie op het gebied van reizen, vervoer, vakantiewoningen e.d. Een en ander staat ter beschikking van V.N.T.S.-leden. Hebt u op dit gebied nuttige informatie voor de V.N.T.S., laat het Cok dan weten. Zijn adres is: Mesdagstraat 23-I, 1073 HJ Amsterdam. Tel. 020-6628546.

TOLK- EN VERTAALBURO TATRA (OOST-EUROPA)

Klant is koning!

roept de konkurrentie. Maar wij niet, want bij Tatra geldt:

DE KONINGIN IS KLANT!

en dat klinkt toch veel origineler, of niet soms?

En naast Koningin Beatrix zijn er nog de Slowaakse President Michal Kováč, Minister-President Wim Kok, het Ministerie van Buitenlandse Zaken, het Ministerie van Defensie, Stork, TNO, NKF, de Rotterdamse en de Haagse rechtbank en nog veel andere bekende en minder bekende klanten in bekende en minder bekende landen van Europa, die klant van Tatra zijn.

Belt u ons eens op, als u wat te vertalen hebt. Of als u een keer een tijdje in dat mooie hotel in Zlín wilt logeren! Kent u de richtprijzen nog?

	niet-hoogseizoen		hoogseizoen	
2 overn., 2 x volpension	czk 950	fl 64	czk 1.060	fl 71
6 overn., 6 x volpension	czk 2.850	fl 190	czk 3.180	fl 212
6 overn., 6 x halfpension	czk 2.250	fl 150	czk 2.580	fl 172
7 overn., 7 x volpension	czk 3.325	fl 222	czk 3.710	fl 248
7 overn., 7 x halfpension	czk 2.625	fl 175	czk 3.010	fl 201
13 overn., 13 x volpension	czk 6.175	fl 412	czk 6.890	fl 460
13 overn., 13 x halfpension	czk 4.875	fl 325	czk 5.590	fl 373
14 overn., 14 x volpension	czk 6.650	fl 444	czk 7.420	fl 495
14 overn., 14 x halfpension	czk 5.250	fl 350	czk 6.020	fl 402

TATRA TRADE & TRANSLATIONS - OOST-EUROPEES (VER)TAALBURO

Knipmolenweg 29
NL-2807 DC Gouda
BTW-nr. NL0905.57694B01
Rabobank Gouda rek. nr. 1169.27968
Gironr. van de Rabobank 34435

Telefoon 0182 - 599144 (* +31-182-599144)
Fax/modem 0182 - 599166 (* +31-182-599166)
GSM 06 - 53140089 (* +31-6-53140089)
Internet tatra@pi.net
K.v.K. Gouda 29038405

MUZIKALE NOTEN

Op 27 februari a.s. geeft "AMATINKA een concert in gebouw "de Stenen Hut" op het terrein van Reinier van Arkel te Vught, Laagstraat 5. Van 19 - 21 uur.

Op zondag 16 maart is Amatinka te beluisteren in zaal Marktzicht te Boxtel. Dit is een matinee van 14 - 17 uur. Entree gratis. Info bij Theo van Hamond, tel. 073-5941452.

Op 29 maart a.s. is er een Groot Moravisch Feest in het sportcomplex de Braken te Boxtel met Moravanka, Tufaranka, Lanzhotcanke en die Zwetschenbub'n. Aanvang 14.00 uur. Inlichtingen: 073-6218159.

Voor de 14e of 15e keer komt de blaaskapel "Keramička" naar Nederland. Zij spelen op 29 maart 's avonds in Gorredijk (FR), 30 maart van 14 - 18 uur in Haaksbergen (zaal het "Hogeland" en op 31 maart op het "Paasblaasfestival" in de Lutte bij Denekamp (ook 's avonds). Dat schreef ons Reina Švarcová, manager van Keramička, in een piepklein handschrift op een kaart uit Tábor. Met de hartelijke groeten.

WAT HET OOG STREELT

Narrenfeest in Naarden

Grafiek van Adolf Born bij Galerie Groll

De dwaze dagen zijn nog niet begonnen, maar de narren zijn er al in Naarden. Vanaf 2 februari zijn de dwaasheden van de wereld, gezien door de ogen van de spotgeest Adolf Born, bij Galerie Groll te bezichtigen. Op Born's tekeningen, etsen en lithografieën wemelt het van de narren, net als op een narrenschip. Born is tegelijkertijd zelf de hofnar, die ons niet alleen met zijn geestigheden vermaakt, maar ons ook een spiegel voorhoudt.

Born's karikaturen worden gekenmerkt door persoonlijk engagement en medeleven. Met sociaal-kritisch elan parodieert hij de maatschappij. Vaak richt zijn spot zich tegen de bourgeoisie en de menselijke domheden en zwakheden. Maar Born is ook de liefdevolle sprookjesverteller, die de kinderen meeneemt naar fabeltjesland. Zijn creatieve veelzijdigheid en zijn humoristische geest stellen hem in staat zich in vele disciplines te uiten.

Adolf Born is een van de grondleggers en een wereldwijd gewaardeerde representant van de moderne Tsjechisch humoristische tekenkunst. Hij is een voortreffelijke tekenaar, een meesterlijke lithograaf en een fantasievolle illustrator.

De zwarte humor, die vooral Born's tekeningen uit de jaren zestig uitstralen, gaf Born de mogelijkheid de gevoelens uit te drukken van zijn eigen generatie, die de vrijheid moest ontberen en het geweld van het communistische regime moest verduren. Pas in de jaren vijftig namelijk, toen Born de kunstacademie in Praag verliet, maakte de politieke situatie het mogelijk de toestanden in eigen land aan de kaak te stellen.

In de jaren zeventig neemt de expressieve kracht van zijn grafisch werk toe. In 1974 wordt hij in Montréal gekozen tot 'karikaturist van het jaar'. Noodgedwongen - zijn tekeningen worden aan censuur onderworpen en in 1973 verboden - legt Born zich meer en meer toe op de lithografie en tekenfilms. Beide disciplines geven hem de mogelijkheid twee componenten van zijn creativiteit op humoristische wijze tot uitdrukking te brengen: zijn zin voor absurde, paradoxale verhalen en zijn talent een lang verhaal kort te maken en ad absurdum te voeren.

Born's tolerante karakter en zijn kosmopolitische humor, die de keuze van zijn onderwerpen bepalen, zijn geworteld in zijn jeugd. Adolf Born werd in 1930 geboren als Europeaan in een

Tsjechisch-Oostenrijks grensplaatsje, waar de Tsjechen tsjechisch en duits en de Oostenrijkers duits en tsjechisch praat. De ironie, de dubbelzinnigheid en de hilariteit, die in al zijn werken besloten liggen, verbeeldt hij bijzonder graag in anekdotische lithografieën over de Donaumonarchie of in pittoreske taferelen uit de fabelwereld.

De tentoonstelling is te zien van 2 februari t/m 2 maart 1997.

Geopend: woensdag t/m vrijdag van 14 - 17 uur, zaterdag van 11 - 16 uur, iedere 1e zondag van de maand van 13 - 17 uur en op afspraak.

Galerie Groll, Turfpoortstraat 36a-38, 1411 EH Naarden, tel. 035-6943701.

"De schutterij van Znojmo"

Op 1 februari jl. werd in het Veluws Museum - een huis vol historie - de tentoonstelling "De schutterij van Znojmo" officieel geopend.

Sinds 1990 onderhoudt de gemeente Harderwijk een stedenband met de Tsjechische stad Znojmo. Hiermee hoopt de Harderwijkse gemeenteraad een bijdrage te leveren aan de democratisering van Oost-Europa. Znojmo is meer dan 900 jaar oud en telt ruim 38.000 inwoners. Vanuit Harderwijk worden de contacten met Znojmo gestimuleerd door het Comité Harderwijk-Znojmo, met steun van het gemeentebestuur.

Het Zuidmoravische Museum in Znojmo is een van de oudste musea van Moravië. Opgericht in 1878 verzamelt het museum voorwerpen die getuigen van de lange geschiedenis van Znojmo. Sinds 1910 zijn de wetenschappelijke, archeologische en historische collecties ondergebracht in het kasteel van Znojmo. De totale collectie bestaat inmiddels uit meer dan 300.000 voorwerpen. Door zijn collectie, presentatie en activiteiten is het Zuidmoravische Museum van Znojmo een van de belangrijkste culturele instellingen van Znojmo en omgeving.

De schutterij van Znojmo

In de Middeleeuwen ontstonden overal in Midden-Europa uit broederschappen zogenaamde schuttersverbonden. Georganiseerd naar voorbeeld van de stadsgilden waren ze bedoeld voor de verdediging van de stad. Schuttersverbonden speelden een belangrijke rol in het sociale leven van de stad. Het scherpsschuttersverbond van Znojmo wordt in 1422 opgericht. In de 16de eeuw beleefd de schutterij van Znojmo zijn grootste bloei. Schutterscompetities vinden regelmatig plaats met als jaarlijks hoogtepunt de verkiezing van de schutterskoning op eerste paasdag.

In 1992 wordt de schutterij van Znojmo nieuw leven ingeblazen, nu niet meer ter stadsverdediging maar met een meer recreatief karakter, vergelijkbaar met de Schietvereniging 'Willem Tell' in Harderwijk.

De tentoonstelling in het Veluws Museum

Aan de hand van meer dan 100 voorwerpen wordt de 575-jarige geschiedenis van de schutterij van Znojmo getoond.

Opvallend zijn de vele schietschijven. Geschilderd in opdracht van de schutterskoningen zijn ze nu vooral van cultuurhistorische waarde. De afbeeldingen geven een goed beeld van de schutterij en de stad Znojmo door de eeuwen heen.

Uiteraard worden ook diverse vuurwapens gepresenteerd, variërend van buksen tot geweren en pistolen. Onderscheidingen, documenten, bierbekers (met klep!) en diverse schutterij-attributen geven een beeld van de rol en betekenis van de schutterij binnen de gemeenschap van Znojmo.

Het originele vaandel van de schutterij van Znojmo completeert de tentoonstelling die, alleen al vanwege de bijzondere vorm van internationale samenwerking, uniek genoemd mag worden.

De tentoonstelling is te zien tot maandag 14 april 1997.

Geopend: maandag t/m vrijdag 10 - 17 uur, zaterdag van 13 - 16 uur.

Toegangsprijs: kinderen t/m 4 jaar gratis, jongeren tot 14 jaar f 1,50 p.p., volwassenen f 3,50 p.p. Houders van een museumjaarkaart hebben gratis toegang.

Veluws Museum, Donkerstraat 4, 3840 AB Harderwijk. Tel. 0341-414468.

ONZE BOEKENPLANK

Wachten op het donker, wachten op het licht

nieuw boek van Ivan Klíma

'Alles blijft bij het oude, alles blijft zoals het was'. Dit zou eigenlijk, de bijna hypochondrische ondertitel kunnen zijn van het onlangs verschenen boek 'Wachten op het donker, wachten op het licht' van de Tsjechische schrijver Ivan Klíma.

Het boek is de eerste roman die hij als voormalig dissident auteur en nu als politiek vrij man na de Fluwelen Revolutie in november 1989 schreef. Deze toelichtende woorden vloeien voort uit het bij tijd en wijle verbijsterende levensverhaal van de 65-jarige schrijver.

Klíma, uit Joodse ouders geboren in het democratische Praag van 1931, zag zijn jonge leven eerst geknakt door de meedogenloze nazi's. Hij zat als kind gevangen in Theresienstadt. Later waren het de communisten die hem het schrijven probeerden onmogelijk te maken.

Zijn werk werd na de Praagse Lente van 1968 verboden en het land uitgesmokkeld zodat uitgevers in het buitenland het konden uitbrengen.

'Wachten op het donker, wachten op het licht' verscheen in Tsjechië in 1993 en werd meteen vertaald in het Engels. Sinds eind 1996 is er een Nederlandse vertaling beschikbaar. Dat het boek zo snel vertaald is, heeft niet alleen te maken met het feit dat het te bestempelen is als Klíma's eerste 'vrije' roman, maar ongetwijfeld ook met de thematiek van het verhaal. Klíma confronteert de lezer met de psyche en het gedrag van een kunstenaar voor en na de politieke omwenteling. Een ongemeen interessant onderwerp. Hoe gaat iemand om met een ingeperkte en weer verworven (artistieke) vrijheid?

Verder

Hoofdpersoon Pavel Fuka is een cameraman die, samen met zijn collega en vriend Petr, in 1968 een mislukte poging heeft ondernomen om het communistische Tsjechoslowakije te verlaten. Na voor deze vluchtpoging een jaar in de gevangenis doorgebracht te hebben, moeten beiden een antwoord zien te vinden op de vraag: 'hoe nu verder'?

Peter verkoos om zijn politieke idealen trouw te blijven en zich niet te conformeren aan het totalitaire systeem. Hij neemt genoegen met de consequenties van zijn keuze: allerlei inferieure baantjes om tenslotte onschadelijk 'opgeborgen' te worden als slotbewaarder in de provincie.

Pavel kiest ervoor om een bekend filmer te worden bij de communistische staatstelevisie en moet dan ook alle gevolgen accepteren die daar aan verbonden zijn. Het niet kunnen filmen van de waarheid is niet de enige consequentie, ook het verlies van zijn vriendin aan Petr maakt daar deel van uit.

Hoewel hij zich door zijn keuze heeft ontdaan van zijn politieke idealen blijven deze hem bij de uitvoering van zijn werk kwelen.

Zijn grootste wens is om een eigen film te maken over het onrecht in zijn land en temidden van de communistische televisieploeg staat hij te boek als het 'enfant terrible'. Censors knippen steeds vaker al te waarheidsgetrouwe scènes uit zijn reportages.

Privileges in overvloed, doch intense innerlijke onrust, ongelukkige liefdes en relaties kleuren de jaren na 1968 tot en met het ineensstorten van het regime in 1989.

Mechanismen

Wanneer na dat laatste jaar het politieke klimaat veranderd is, kan Pavel de nieuw verworven vrijheid niet op dezelfde wijze ondergaan als zijn vroegere vrienden. Ook nu komen ze niet op die wijze tot elkaar zoals hij zou willen. Het gegeven dat hij voor de overheersers werkte blijft hem achtervolgen.

Een absurde speling van het lot leidt ertoe dat hij Petr moet accepteren als zijn baas bij de televisie. Met lede ogen moet hij aanzien hoe de nieuwe machthebbers (net als in 1968) zijn collega's vervangen. En hoe geld verdienen het enig zalig makende adagium wordt. Onrust blijft zijn gedachten en daden bepalen.

Hoewel hij z'n werk nu in alle vrijheid kan uitoefenen, bevredigt dit hem niet. In plaats van de vroegere censuur zijn weer andere regels en mechanismen in beeld gekomen. Een collega uit de oude tijd haalt hem uiteindelijk over een baan aan te nemen als mede-eigenaar van een reclamestudio. Een noodsprong, want het werk levert veel inkomsten op, maar geen artistieke voldoening.

De televisie (een aantal vroegere medewerkers) zendt een reportage uit van de eerste verjaardag van de nieuwe studio met daarin een geïnterviewde Pavel als succesvolle ondernemer. Hij laat het ongeïnteresseerd en passief over zich heen gaan. Hij kan niet anders. Ook nu hij vrij is om zijn lang gekoesterde wens (zijn eigen film) in vervulling te laten gaan, is er een andere belemmering. 'Wachten op het donker, wachten op het licht': de film met zijn visie op de staat hoeft in de post-communistische republiek niet meer gemaakt te worden. Zo'n film is inmiddels totaal overbodig.

Pavel blijft eenzaam en rusteloos. Er is geen plek waar hij zich thuisvoelt en waar hij tot zichzelf kan komen. Tevergeefs op zoek naar iets.

Alles blijft bij het oude, alles blijft zoals het was. Voor hem is er niets veranderd.

Doodskus

Klíma beschrijft het leven van Pavel Fuka via verschillende verhaallijnen die regelmatig abrupt in elkaar overgaan. Dat betekent dat je als lezer vaak moet schakelen en bepaalde passages moet 'hernemen' om te weten om welke persoon het gaat. Vooral bij de dialogen en flashbacks van Pavel met zijn vriendinnen komt dit veelvuldig voor. Ook het heden en verleden lopen in de vertellingen in elkaar over.

Die abrupte sprongen in het verhaal, soms ook als filmscripts opgediend, zijn wellicht te zien als representatief voor een gemonteerde film.

Het inlassen van 'filosofische pauzes' door middel van vragen en antwoorden bemoeilijkt een vloeiende overgang in de tekst. Soms levert dat wel een mooie constatering. Bijvoorbeeld bij de vraag die hij op blz. 106 stelt: "Wat is een foto?" En dan antwoordt hij: "Een foto is een doodskus die voorwendt onvergankelijk te zijn". Soms is er geen echte meerwaarde te onderkennen. Klíma stelt dan: "Wat is het om vrij te zijn? Het wil zeggen dat je het recht hebt om ruimte af te bakenen voor je eigen daden. Wie geeft je dat recht? We worden ermee geboren" (blz. 82).

Paranoia

De uit eerder (in het Nederlands vertaald) werk van Klíma bekende dualistische begrippen als leugen en waarheid, leven en dood, droom en werkelijkheid zijn alle ook in deze roman aanwezig en helder uitgewerkt.

Boeiend zijn de observaties van taferelen die zich op de Praagse Burcht afspelen. Het filmen van de demonstraties tegen het communistische bewind in al die jaren, het maken van een documentaire over de Semtexfabriek, het weergeven van de paranoia van president Husák, de waan die Klíma geraffineerd spiegelt aan de dementie van Fuka's moeder (moeder en president veranderen in marionetten), zijn even zovele fascinerende waarnemingen.

Overigens valt het op dat Klíma de stad Praag, waar het boek zich grotendeels afspeelt, niet bij name noemt. Dat geldt eveneens voor de naam van de president. Hier veralgemeniseert hij de problematiek in het voormalige Oost-Europa op een bijzondere manier.

De teksten die gewijd zijn aan de vrouw die zijn grootste liefde was, krijgen een geheel eigen plaats in het verhaal. Deze lyrische beschouwingen geven de roman een extra symbolisch en poëtisch cachet.

Volgens geliefde Albina is het leven wachten op het licht en niet op het donker. Omdat de ziel van Pavel donker is, mislukt hun relatie.

Foto: K. Mercks

Invulling

'Wachten op het donker, wachten op het licht' is meer dan een roman die een portret schildert van een personage dat in politieke onvrijheid en vrijheid invulling aan zijn leven moet geven. Het verhaal schetst ook een genadeloze tekening van de voorbestemde onmacht die mensen in zich hebben om een echte invulling aan het leven te geven.

Een rode sportauto als surrogaat voor levensgeluk.

'Wachten op het donker, wachten op het licht' is een intrigerend, maar pessimistisch boek. De door Klíma in vrijheid geschreven roman is niet licht, maar donker.

De Nederlandse uitgever heeft een schitterende foto van Urval Människan gekozen voor de omslag van het boek: een naakte vrouw van achteren gefotografeerd, leunend uit een raam, wachtend op....

Ivan Klíma. 'Wachten op het donker, wachten op het licht', vertaald uit het Tsjechisch door Irma Pieper. Uitgegeven door de Wereldbibliotheek in Amsterdam, 1996. 272 blzn.

Oorspronkelijke titel en uitgave: Čekání na tmu, čekání na světlo. 1993. Prijs f 34,50.

Eerder verschenen bij de Wereldbibliotheek vier andere titels van de Tsjechische auteur: 'Zomerliefde' (1987), 'Praagse ochtenden' (1990), 'Liefde en straatvuil' (1992) en 'Eiland van de dode koningen' (1994).

Marijke van Dorst

DIVERSEN

Cursussen Tsjechisch op reis;
docente Z. Baakman-Bečková

Volksuniversiteit Zutphen,
Coehoornsingel 1, tel. 0575-515589.
Start: woensdag 19 maart 1997, 19.00 - 21.00 uur.
7 lessen; f 137,50 excl. lesmateriaal.

Volksuniversiteit Ede,
Stationsweg 109, tel. 0318-615112.
Start: donderdag 24 april 1997, 19.15 - 21.15 uur.
8 lessen; f 148,50 excl. lesmateriaal.

Volksuniversiteit Doetinchem,
Burg. van Nispenstraat 12, tel. 0314-323793.
Start: maandag 12 mei 1997, 19.15 - 21.15 uur.
7 lessen.

ALLERHANDE

De culturele interesses van "Familie Novák"

Over het thema van de najaarsconferentie heb ik eigenlijk genoeg gezegd en wel door twee composities te vermelden: In 'Ahoj' nr. 111 (9/'95) staat in een lied van Jan Seidel hoe het eigenlijk in de wereld zou moeten zijn; in 'Ahoj' nr. 121 (9/'96) beschrijft een lied van de componist E.F. Burian hoe het in feite is. Dat was dan wel in de dertiger jaren, maar wat betreft de kloof tussen rijk en arm zie ik geen wezenlijke verbetering. Er zijn nog steeds "rich and super-rich" (de naam van een schrijver van een boek met deze titel ben ik vergeten) en "verworpenen der aarde" (waarover Frantz Fanon een boek schreef), zeker op wereldschaal.

In Tsjechië en Slowakije valt het misschien nog mee, en zeker in Nederland, maar hier zijn ook mensen die nauwelijks rond kunnen komen (wat sommigen in Tsjechië en Slowakije zich niet kunnen voorstellen).

Over de vraag of men de wereld kan verbeteren, wil ik het hier niet hebben, dit gaat 'Ahoj' verre te buiten. Ik hoop dan ook dat de VNTS verder niet op de sociologische toer gaat; het kunstzinnige element zou in de verdrukking kunnen komen, zelfs maatschappelijk geëngageerde kunst als de liederen van Seidel en Burian. Om dan toch enig verband te leggen, wil ik het hier hebben over cultuur-sociologie en - hoe kan het anders - muzieksociologie, naar aanleiding van enkele

A.C.T.
Agentuur Contact Tsjechie-Slowakije

- Kleinschalig
- Persoonlijke begeleiding
- Deskundig advies

Vakantiehuzen voor 2 tot 16 personen in de natuur.

Diverse appartementen in diverse steden

Alle Tsjechische fiets-, ski- en wandelkaarten verkrijgbaar (a f3,- incl. portokosten.)

DE MORAVIE SPECIALIST
(0294) 26 46 83 (tot 22.00 uur)
Postbus 52 - 1420 AB Uithoorn - Nederland
e-mail adres jana@globalxs.nl

DE BESTE PRIJS/KWALITEIT VERHOUDING!

Onder de titel "Sociologie kultúry" (cultuursociologie) worden de resultaten besproken van een onderzoek van de Pedagogische Faculteit van de Technische Universiteit van Liberec naar de voorbeelden en idealen die hedendaagse kinderen en jongeren zich stellen. Dat blijkt dan te evolueren van prins en prinsessen uit sprookjes op de leeftijd vóór het schoolgaan via film- en televisiesternen (namen zeggen mij niks, dus noem ik ze maar niet) op 8 tot 9-jarige leeftijd tot helemaal niets op de leeftijd tussen 9 en 18 jaar.

Dit veroorzaakt passiviteit, minder planmatige studie en meer tijdsbesteding aan televisie kijken. Dit gold voor tweederde der kinderen.

Alle regels hebben uitzonderingen. Kinderen die zich voorbeelden nemen, zijn veel actiever, zij gaan naar muziekscholen of sportclubs en hebben daardoor minder tijd over, vinden meer tijd om boeken te lezen dan voor televisie kijken. Tot zover dit Tsjechische artikel.

Ik denk dat het een en ander niet zo heel veel verschilt met Nederland; of het vroeger anders was, is moeilijk in te schatten. Een feit is, dat bijvoorbeeld, wat we hier "Algemene Muzikale Vorming" noemen, per maand ca 170 kronen kost, waarvoor je dan iedere week een uurtje les na schooltijd krijgt; vóór de zo geprezen fluwelen revolutie kostte dat een habbekrats. (*De 170 kronen komen overeen met de habbekrats van toen; red.*) Nu zijn er natuurlijk wel families waarvoor 170 kronen een habbekrats is; maar voor "familie Novák" is het waarschijnlijk de zoveelste kostenpost die weer opslaat. Nu ja, dat is het bekende verhaal van algemene koopkrachtdaling ondanks de door Elsevier en andere Nederlandse bladen zo geprezen economische groei; je schijnt economie gestudeerd te moeten hebben om dat te snappen. Betekent de Europese Unie straks het einde van het "Conservatorium van Europa"? ²⁾

Een ander artikel in het blad gaat over het muziekleven en is van de hand van Václav Žilka. Voor mij géén onbekende. Fluitist, pedagoog, o.a. ook bij de amateur-muziekcursussen in Bechyně, ontwerper van een speciale methode voor gehandicapte, speciaal astmatische, kinderen.

Het artikel gaat over het teruglopen van het concert- en theaterbezoek, wat hij wijt aan het geringe tijdsaandeel dat op de basisscholen wordt besteed, niet alleen aan muziek, maar ook aan het bezoek aan musea. Schuldig zijn zowel deelnemers als leraren, die het concert aflopen in de foyer bij de koffie, aldus prof. Žilka. Zij hebben geen interesse in het programma. Žilka komt tot de conclusie dat de maatschappij geen tijd heeft; de interesse geldt hoofdzakelijk materiële zaken, winst, geld.

Ik weet niet, of prof. Žilka zich bewust is, dat het in Nederland (en andere westerse landen vermoedelijk ook) niet veel beter is. Premier Klaus is er overigens door journalisten over geïnterviewd en antwoordde bedroefd: "Nemám, co bych k tomu dodal" ("Ik heb er niets aan toe te voegen").

Hans Wallin

1. Bericht van het Comité van Nationale Cultuur

2. "Conservatorium van Europa", een term die wel werd gebruikt voor Bohemen, vanwege de vele goede musici.

tsjechrent
cottages

Znojmo - Vranov en Bitov
Vakantie in schilderachtige wijnstreek
Kastelen, meren, uitzichten, natuurparken, monumenten

Vrijstaande woningen en appartementen, 2 - 26 pers. Tevens horsefarm accommodatie met uitgebreide paardrij(les) mogelijkheden en zeer luxe kamers. bv.: 1 pers. f 25,- / 2 pers. f 35,- / 4 pers. f 55,- p/d.

Woning aan water voor 4 pers. f 340,- p.w / in hoogseizoen Kwaliteit en low-budget door ons direkte contact met de verhuurders. Onze vertegenwoordigers zijn in de direkte omgeving aanwezig.

Afwisselend landschap met helder zwemwater en recreatie mogelijkheden.

info: ma/za. tot 21.00u tel. 0527-652830 / 652145 Fax. 0527-652101